

збереження в ЖКГ». – Алушта: ХО НТТ КГ та ПО, ХНАМГ, 2006. – С.9-14.

4. Стратегія енергозбереження в Україні: Аналітично-довідкові матеріали. В 2-х т. / За ред. В.А.Жовтянського, М.М.Кулика, Б.С.Стогнія. – К.: Академперіодика, 2006. – 580 с.

5. Третьякова Л.І., Шандрівська О.Є. Економічні аспекти енергозбереження України // Проблеми економіки енергії. – Львів, 2008. – 375 с.

Отримано 23.09.2010

УДК 658.29

Н.С.ГЕТАЛО

Харківська національна академія міського господарства

ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАХОДІВ З ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ НА ПРИНЦИПАХ ОБЛІКУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ

Проведено аналіз обліку нематеріальних активів ряду житлово-комунальних підприємств. Запропонована карта стратегічного планування енергозбереження в якості інструментарію ефективного управління нематеріальними активами підприємств житлово-комунального господарства. Наведено пропозиції щодо впровадження нових підходів до стратегії енергозбереження.

Проведен анализ учета нематериальных активов ряда жилищно-коммунальных предприятий. Предложена карта стратегического планирования энергосбережения в качестве инструментария эффективного управления нематериальными активами предприятий жилищно-коммунального хозяйства. Приведены предложения по реализации новых подходов к стратегии энергосбережения.

The analysis of non-material assets accounting is presented for some municipal service enterprises. The map of the strategic planning of energy-savings is offered as a tool of effective non-material assets management of municipal service enterprises. Some propositions concerning realisation of new approaches to strategy of energy-savings are presented.

Ключові слова: нематеріальні активи, стратегічна карта, стратегія енергозбереження, стратегічна відповідність.

Розвиток економіки України з орієнтацією на енергетичну безпеку в ході інтегрування до світового ринку неможливий без перетворення житлово-комунального господарства в інвестиційно привабливу та інноваційно придатну галузь з потужним людським, інформаційним, організаційним, інтелектуальним капіталом. В умовах постійного зростання цін на енергоресурси, збільшення енергодефіциту, незадовільного техніко-економічного стану житлово-комунальної галузі, нематеріальні активи, що чинять безпосередній вплив на енергоефективність підприємства і генерують доход, можуть стати основою розвитку підприємств. Сьогодні багато керівників підприємств поки що недооцінюють значення нематеріальних активів для ефективного управління підприємством, що пов'язано з нерозвиненістю і недосконалістю правового, облікового законодавства в цій сфері, відсутністю стандар-

тів оцінки вартості нематеріальних активів, дискусійністю багатьох теоретичних положень. Недостатнє використання нематеріальних активів на вітчизняних підприємствах обумовлено складністю їх ідентифікації, недостатньою розробкою методичних рекомендацій щодо їх оцінки. Тому стає актуальним створення сучасних механізмів формування і впровадження заходів щодо енергозбереження на принципах обліку нематеріальних активів, що створить умови для введення їх в господарський оборот, оптимізації енергетичних і фінансових ресурсів, розширення конкуренції на базі інновацій.

Питанням обліку, аналізу і аудиту нематеріальних активів присвячено роботи І.А.Бігдан, Л.І.Вороніної, Л.М.Котенко, А.Клименко, О.Г.Мендрул, В.С.Ларцева, Н.К.Скворцової, С.Л.Скринько [1-8] та ін. Але питання щодо їх оцінки та формування, аналізу реального стану використання на підприємствах житлово-комунального господарства залишилися поза увагою дослідників.

В Україні в структурі капітальних інвестицій переважають інвестиції в основний капітал, а інвестиції в нематеріальні активи дуже малі. Так, за статистичними даними в Харківській області у 2008 р. інвестиції в основний капітал склали 88,0% до загального обсягу капітальних інвестицій, а інвестиції в нематеріальні активи – тільки 1,6% і значно зменшилися відносно 2005 р. (табл.1).

Таблиця 1 – Структура капітальних інвестицій за напрямками інвестування в Харківській області

Капітальні інвестиції	2005р.		2006р.		2007р.		2008р.	
	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%
Всього	6926,8	100	9608,7	100	14432,0	100	13424,5	100
у т.ч. інвестиції в основний капітал	5774,7	83,4	7956,8	82,8	12051,3	83,5	11818,7	88,0
витрати на інші необоротні матеріальні активи	62,2	0,9	81,7	0,9	84,0	0,6	93,1	0,7
витрати, пов'язані з поліпшенням об'єкта (капітальний ремонт)	580,0	8,4	973,1	10,1	1488,3	10,3	1278,1	9,5
інвестиції в нематеріальні активи	431,1	6,2	538,1	5,6	776,1	5,4	211,3	1,6
інші витрати	78,8	1,1	59,0	0,6	32,3	0,2	23,3	0,2

У вітчизняній практиці результати творчої, винахідницької праці не знаходять належної оцінки та застосування. Так, на багатьох підприємствах у фінансовій та статистичній звітності за статтею «Нематеріальні активи» проставлений прочерк або відбита незначна сума. На тих підприємствах, де все ж таки нематеріальні активи відображаються

в бухгалтерській звітності, вони становлять досить незначну частку порівняно з основними засобами в загальному підсумку балансу. В табл.2 наведено показники, які характеризують частку нематеріальних активів у підсумку активу балансу ряду житлово-комунальних підприємств Харківської області.

Таблиця 2 – Частка нематеріальних активів в підсумку активу балансу на житлово-комунальних підприємствах Харківської області

Підприємство	Частка нематеріальних активів в підсумку активу балансу, %			
	2006р.	2007р.	2008р.	2009р.
КП «Харківські теплові мережі»	0,026	0,014	0,012	0,006
КП «ТВО «Харківкомунпромвод»	-	-	-	-
КП «ВТП «Вода»	0,0038	0,011	0,026	0,018
Першотравневе КВУВКГ	0,029	0,028	0,019	0,019
Зміївське РКВКП	-	0,012	0,025	0,025
Чугуївське ВПВКГ	-	-	3,54	-
Куп'янське виробниче управління ВКГ	0,016	0,01	0,009	0,009
КП ВКГ Харківського р-ну	0,004	0,004	1,86	1,44

Як видно з табл.2, на більшості досліджуваних підприємств частка нематеріальних активів в підсумку активу балансу не перевищує 1% і ніяк не впливає на підсумок активу балансу. Нематеріальні активи ідентифіковані на КП «ВТП «Вода», Першотравневому КВУВКГ як авторські та суміжні з ними права, на Зміївському РК ВКП, Чугуївському ВПВКГ – як права користування майном, на інших підприємствах нематеріальні активи відображено в статті «інші». Це свідчить про те, що керівники вітчизняних підприємств не приділяють належної уваги відображенню, оцінюванню й постановці на баланс потенційних інтелектуальних ресурсів.

У вітчизняній і зарубіжній літературі існує безліч підходів до класифікації нематеріальних активів. У деяких теоріях пропонують розглядати як нематеріальні активи тільки ті активи, оцінка вартості яких не може бути виконана прямим шляхом. Такі активи, як людський капітал, інформаційний капітал і організаційний капітал, дійсно, на перший погляд здаються дуже абстрактними і такими, що не піддаються оцінці. Проте, існують наукові підходи, в яких пропонується оцінювати ці нематеріальні активи в контексті їх відповідності стратегії підприємства на досягнення мети, що має вартісний вираз. Так, в [9] пропонується розглядати типову стратегічну карту підприємства. Згідно

запропонованому підходу нематеріальні активи набувають вартості тільки в контексті стратегії – як такі активи, які сприяють досягненню стратегічних цілей підприємства. Інвестиції в такі нематеріальні активи будуть ефективними (тобто приносити додаткові доходи) тільки якщо вони відповідають загальній стратегії підприємства. Стратегічна відповідність є основним принципом створення вартості з нематеріальних активів.

Описаний вище підхід стратегічного планування і управління підприємством і його активами знайшов широке практичне розповсюдження за кордоном, оскільки дає загальну наукову основу, яка може бути розширена і деталізована для конкретних завдань і підприємств, що відносяться до різних сфер діяльності. Деталізація стратегічної карти якраз і виконуватиметься з урахуванням конкретних умов сфери діяльності і ринкового оточення підприємства.

Проте, в даний час у вітчизняній практиці не розроблений механізм обліку питань енергозбереження при формуванні загальної стратегії підприємств. Тому нами було поставлено завдання визначення місця стратегії енергозбереження в реалізації загальної стратегії розвитку підприємства. Для цього пропонується карта стратегічного планування з включенням стратегії енергозбереження на основі ефективного управління нематеріальними активами підприємств житлово-комунального господарства (рисунок).

Схема передбачає приведення у відповідність із стратегією підприємства, що включає стратегію енергозбереження, нематеріальних активів для успішного створення вартості. Досліджувані в [9] нематеріальні активи можна розширити за рахунок об'єктів прав інтелектуальної власності, оскільки в рамках енергозбережної стратегії роль і значення цих активів повинно підвищуватися. Для житлово-комунального господарства, яке володіє значним науково-технічним, енергетичним потенціалом, така складова, як інтелектуальний капітал може стати одним із основних стратегічних ресурсів подальшого розвитку.

При деталізації цієї схеми для комунальних підприємств слід враховувати їх організаційні особливості й ринкове оточення.

До основних заходів щодо реалізації ефективного планування і управління нематеріальними активами в контексті стратегії енергозбереження житлово-комунальних підприємств можна віднести:

1. Формування портфеля об'єктів прав інтелектуальної власності, що мають спрямованість на підтримку енергозбережних програм. Активізація і стимулювання подачі, пошуку і впровадження раціоналізаторських пропозицій, винаходів і т.п.

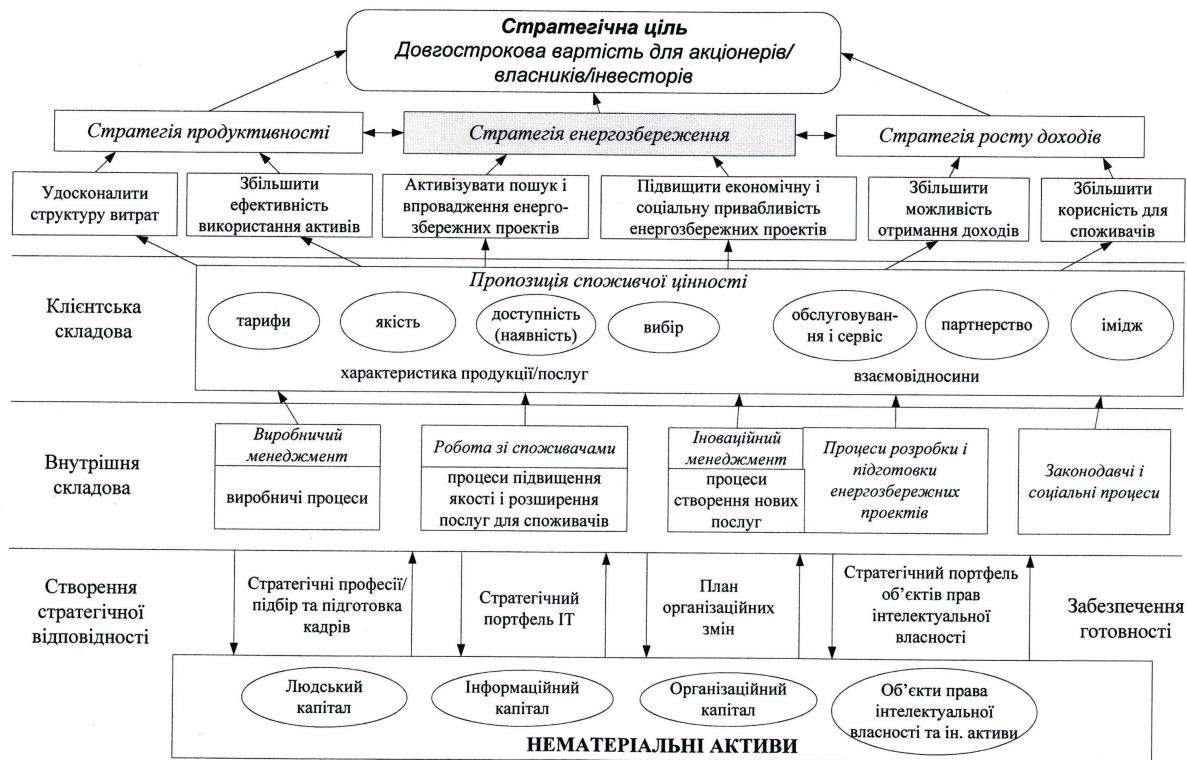

Схема стратегічного планування і управління підприємством з урахуванням стратегії енергозбереження

2. Формування портфеля інформаційних технологій, що забезпечують підтримку реалізації енергозбережних проєктів.

3. Розробка плану організаційних змін, підбору, підготовки кадрів і досягнення їх стратегічної відповідності.

4. Розробка внутрішніх положень підприємства по стимулюванню впровадження енергозбережних проєктів.

5. Заходи щодо досягнення стратегічної відповідності людського і організаційного капіталу:

- підбір кадрів по стратегічних професіях;
- виявлення і ліквідація розриву між тими, що є в наявності і необхідними компетенціями в групах стратегічних професій, заходи щодо перепідготовки кадрів, підвищення кваліфікації;
- створення на всіх рівнях групи лідерів, необхідної для мобілізації підприємства на виконання стратегічних завдань;
- інформування всіх співробітників підприємства про концепцію і ключові цінності, необхідні для реалізації стратегії;
- забезпечення відповідності цілей і мотивації стратегії на всіх організаційних рівнях;
- забезпечення взаємодії роботи підрозділів, обміном інформацією і кращим досвідом.

Залежно від конкретних умов організації роботи підприємств можуть бути запропоновані додаткові заходи щодо залучення і управління всіма необхідними нематеріальними активами.

Таким чином, з використанням інноваційних технологій, направлених на енергозбереження, енергоефективних пропозицій на вітчизняних підприємствах житлово-комунального господарства доцільно впровадити в основу формування заходів з енергозбереження механізми на засадах обліку нематеріальних активів.

1. Бигдан И.А. Нематериальные активы: проблемы признания, учета и аудита / Харьковский институт бизнеса и менеджмента. – Х.: ХИБМ, 2005. – 288 с.

2. Воронина Л.И. Учет нематериальных активов. – М.: Эксмо, 2005. – 237 с.

3. Клименко А. Нематериальные активы: от приобретения до ликвидации. – Х.: Фактор, 2005. – 324 с.

4. Котенко Л.Н., Чебанова Н.В. Учет основных фондов и нематериальных активов. – К.: ЦСП «Компас», 1996. – 144 с.

5. Котенко Л.М. Облік, аудит і аналіз нематеріальних активів: сучасний стан, проблеми, тенденції розвитку: Монографія. – К.: ЦСП «Компас», 2008. – 178 с.

6. Мендрул А.Г., Ларцев В.С. Оценка стоимости нематериальных активов. – К.: ООО «Полиграф-Информ», 2004. – 264 с.

7. Скворцова Н.К., Сущенко Т.А., Михайличенко Е.А. Бухгалтерский учет и аудит нематериальных активов. – М., 2001. – 103 с.

8. Скрынко С.Л., Мендрул А.Г., Ларцев В.С. Оценка интеллектуальной собственности и нематериальных активов: Монография. – К.: УКЦ «Эксперт-Л», 2009. – 310 с.

9.Каплан Р.С. Стратегические карты. Трансформация нематериальных активов в материальные результаты. – М., 2005. – 197 с.

Отримано 25.10.2010

УДК 658.589

О.Ю. МИХОПАРКІНА

Харківська національна академія міського господарства

АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Висвітлюються проблеми використання альтернативних джерел енергії, зокрема, сонячної енергії. Розглядаються як переваги, так і недоліки такої енергії з економічної й екологічної точок зору, розраховується на конкретному прикладі існуючої моделі сонячного колектора економічна ефективність сонячної енергії, пропонуються шляхи її підвищення.

Освещаются проблемы использования альтернативных источников энергии, в частности, солнечной энергии. Рассматриваются как преимущества, так и недостатки альтернативной энергии с экономической и экологической точек зрения, рассчитывается на конкретном примере существующей модели солнечного коллектора экономическая эффективность солнечной энергии, предлагаются пути ее повышения.

The issues of alternative energy sources implementation are covered in the paper, particularly, the solar energy. Author examines both advantages and disadvantages of this energy from the economic and ecological point of view, determines the economic efficiency using the specific example of a solar collector existing model and offers solutions for its increase.

Ключові слова: альтернативна енергія, сонячна енергія, економічна ефективність.

На сьогоднішній день пошук альтернативних джерел енергії є особливо актуальним для великих міст і регіонів через ряд причин: перш за все це якість атмосферного повітря – ще в 1969 р. в докладі Генерального секретаря ООН було відзначено, що «в історії людства виникає криза світового масштабу, яка загрожує в однаковій мірі як розвиненим, так і нерозвиненим країнам – криза середовища, що оточує людину» [9]. Інша причина – це дефіцит енергоносіїв, адже 80% всієї енергії людство отримує спалюючи вугілля, нафту та нафтопродукти, природний газ, торф тощо. Як відомо, ці запаси швидко скорочуються, так, світових запасів нафти вистачить лише на 40 років [10].

Нова економіка переконливо доводить, що альтернативна енергія – це важливий ресурс і рушійна сила соціально-економічного розвитку регіонів. Ринок альтернативних джерел енергії виступає таким же фактором виробництва, як і ринки інформаційних ресурсів, праці й капіталу. Тому завдання створення й експлуатації економічно ефективної системи використання альтернативних джерел енергії повинно розглядатися пріоритетно на регіональному і державному рівнях.